

ЙОХАН ВИЛД

/1604, 1611/

За живота на Йохан Вилд, този първи немски пътешественик през XVII в., който оставил описание на балканските земи, се знае малко. Известно е, че той е роден през 1585 г. вероятно в Нюрнберг. Получил е сравнително добро за времето си образование, защото е познавал както някои антични, така и съвременни му автори, включително и някои описания на страните от Леванта. Той е вложил личен принос в тежката борба на народите от Средна и Югоизточна Европа за превъзможване на османската сила в края на XVI и началото на XVII в. Във войната от 1593—1606 г. е участвувал като наеман войник. Към края на войната по време на боевете в Северна Унгария при Сентендре е бил пленен от трансилванците на Бочкай и попаднал в ръцете на турците. Първоначално бил продаден на един турчин, който скоро загинал в боевете около Естергом. Впоследствие, след като бил препродаван на пет различни господари, стигнал в Цариград. Като турски роб посетил много от азиатските и африканските владения на османската държава — Египет, Арабия с Мека и Джидда, Йемен, Етиопия, Синай, бил в градовете Ерусалим, Дамаск и Кайро. След като преживял едно корабкрушение, се завърнал в Цариград. Въпреки дългите странствувания и теглила той не забравил своята родина и вяра. Намерил начин да се обади на императорския посланик при Портата и той му помогнал да се върне в Германия през Полша, което станало през 1611 г. Две години по-късно в Нюрнберг излязла от печат една книжка, в която той изложил спомените за странствуванията си из страните на Изтока под заглавие: *Reisebeschreibung eines Gefangenen Christen. Anno 1604*¹. През 1964 г. в Щутгарт това съчинение на Вилд е било преиздадено от Карл Тепли.

Пътеписът на Йохан Вилд, макар и не неизвестен на някои наши учени, текстуално у нас не е познат. Неговите бележки за балканските страни, наистина много бегли, се превеждат за пръв път на български език.

¹ Johann Wild, *Reisebeschreibung eines Gefangenen Christen. Anno 1604*. Herausg. von G. A. Narciß. Bearbeitet nach dem Erstdruck von K. Teply, Stuttgart, 1964.

ПЪТЕОПИСАНИЕ НА ЕДИН ПЛЕНЕН ХРИСТИЯНИН
(1604, 1611)

*Как пашата се подготви и замина
за Константинопол*

Когато всичко беше подготвено и подредено и всички спахии и чауши бяха на коне, а всички неща натоварени на конете, дойде кехаята и каза на моя паша, че всеки е готов, стъкмен и че чакат само него. Тогава той стана, отиде при жените и си взе прошка с тях, защото жените и слугите останаха всички в Белград. Само аз и още един немец и двама унгарци трябваше да изчакам пашата и да тръгнем с него. Аз бях обаче при неговия камериер, при хазнадара. След като си взе сбогом, пашата дойде и седна в своята каляска и потеглихме. Всички ние не бяхме повече от триста души — стотина спахии и стотина чауши — останалите слуги на пашата и кехаята, също 10 коли, в които бяха парите и дрехите на пашата и кехаята. Ние момците [робите пленници] имахме ездитни коне.

Първия ден потеглихме и пристигнахме в едно малко градче, където останахме да пренощуваме. Там именно беше разпоредено да се постави силна охрана от еничари, та да не се вземе нищо от колите. За пашата освободиха една къща, в която той се настаня. Там му бяха предадени четири овце, 20 кокошки, няколко гълъба и много други неща за ядене. Нашият готвач трябваше да приготви и сготви това. Градчето на турски се казва Кючук паланка¹. То беше малко, в него нямаше повече от сто къщи.

На другия ден валя много сняг. През първите осем дни имахме твърде лош път, докато стигнахме до София. Тя е голям град, в него живеят много мюсюлмани, християни, българи и арменци. Там пашата спря за един ден и наново си почина малко.

Понеже нашият готвач се беше напил здраво и се сби с един спахия, пашата нареди там да го набият. Същото лесно можеше да се случи и на един от нашите унгарци, ако не бяхме се примолили за него. [Причината беше, че] той бе загубил едно скъпо палто, струващо към 20 талера. От това хазнадарът се беше разгневил много и искаше да съобщи това на пашата, за да бъде набит унгарецът здраво. Но тъй като ние така настойчиво го молехме да му прости, той се отказа от намерението си и не го съобщи на пашата.

На другия ден сродължихме пак пътуването и стигнахме в Едрене, иначе наричан Адрианопол. Там пашата прекара също един ден, защото ние не пътувахме усилено, на ден нещо към четири мили. Ние можехме за осем дни да бъдем в Константинопол, но не бързахме много. Имахме достатъчно за ядене и пие-

не. Отидохме там [в града] да се разходим, нищо не ми хареса повече от една голяма черква [Die Kirche!], която на турски се нарича „Султан Мехмед“ [джамия], отвън и отвътре е хубаво изградена. В този град може да се купи всичко за немного пари. Колкото до мене, аз с удоволствие щях да си пийна вино с моята компания, обаче сърцето ме заболяваше [като си спомнях] как бях благословен заради пиенето на вино в Белград².

Там четири хубави коня на моя паша се бяха ударили в конюшната и не можеше да се разкрие причината, какво им беше или какво бе станало с тях, само се виждаше, че по гърдите и краката си имаха подутини. Това бяха личните коне на пашата и всеки един струваше 400 талера. Пашата беше много разгневен на слугите, че не са внимавали това да не стане. Прогони също насила и своя началник на конюшната, затова че прощава много на слугите и не нарежда да ги бият здраво, щом толкова са неприлежни.

На следващия ден продължихме пак пътуването и понеже до Константинопол имахме само три дни път, пашата изпрати напред трима чауши и трима спахии. Те трябваше да пристигнат един ден по-рано, да вземат мерки да се изтрият и да се почистят основно помещенията. Ние обаче яздехме спокойно зад тях. Имахме и хубаво сухо време. И пашата навсякъде беше тържествено посрещан и добре нагостяван.

Там ние имахме още няколко дневни прехода до Константинопол. Срещна ни един керван с търговски стоки, който отиваше за Едрене. Бяха само турци и между тях само неколцина арменци. Имаха повече от 60 коли, натоварени със стоки. Те бяха окачили на всички товарни коне волски звънци, за да се чуват отдалеч. Турците бяха 30 на коне. Попитахме ги какви хубави новини има от Константинопол. Отговориха ни, че не се носят хубави слухове в града, защото султанът наредил да се вдигне голяма войска срещу казълбашите³ и през цялото време очаквал нашия паша. Продължихме да яздим напред и същия ден стигнахме на две мили от Константинопол. Там се разположихме за последен път на лагер за нощуване при Кючукчекмедже, което се намира до морето. . .

Пътуване на Ханс Вилд от Константинопол за Полша (1611 г.)

След като прекарах няколко месеца в немската къща в Константинопол, случи се, че в града пристигна полски керван. Аз се радвах на това и не жалех сили и труд, тъй като исках да замина с него за Полша. Поръчах да молят г-н посланика настоятелно да ми помогне да замина с един заможен господин. Това той стори на драго сърце, понеже аз прекарах времето си на служба при него. Като сигурен документ за това той състави едно свидетелство за моето поведение и добре име, също че вярно съм

изпълнявал службата си. Сетне тръгнах с един италиански търговски служител, чийто господар беше един богат виден търговец на име синьор Феличе, който живееше в Галата. Служителят, с когото аз пътувах за Полша, се казваше синьор Бернардо. Тези полски кервани пътуват два пъти в годината за Константинопол, прекарват там стоки и ги продават, а след това купуват турски стоки: хубави килими, платна, златосърмени тъкани, скъпоценни камъни, подправки и др. т. Повечето от тези търговци, които странствуват насам и натам между Полша и Турция, са арменци. Аз се оказах сред една такава група търговци. С тях потеглих от Константинопол за полската земя. Това стана през 1611 г. След като отпътувахме от Цариград, за четири дни стигнахме в Адрианопол. В него обаче не влязохме, но минахме над града из лозята и влязохме в едно турско село, на 1 миля от града. Пренощувахме в една чаушка къща, която имаше голям двор, заграден с висока ограда. Там вкараха всички коли, които бяха към 30. В този двор почивахме един ден, след това продължихме наново и за 14 дни стигнахме Дунав. Там до едно село на открито поле почивахме два дни, докато бегът събра митото от търговците. След това минахме през Дунав във Влашко. Първия ден, след като преминахме и продължихме пътя си, ни нападнаха татари и искаха да ни ограбят. Ние обаче веднага образувахме един вагенбург и се бихме близо един час с тях. След като се убедиха, че нищо не ще могат да вземат от нас, татарите се отказаха, а ние продължихме пътя си. На втория ден ни срещнаха други татари, с които също трябваше известно време да водим бой. Изобщо имахме много схватки и боеве с татарите, докато най-сетне стигнахме до един град, наречен Яш. Там пребивава влашкият княз⁴ с много войници. Оттам нататък нямахме повече беди. . .

¹ Вероятно дн. Смедеревска паланка.

² Тук Вилд намеква за една случка, разказът за която не влезе в преведения текст. Когато бил в Белград, двама негови сънародници, също немски пленници, го поканили да се почерпят. Това станало известно на техните господари турци. Те ги наказали, като приятелите на Вилд получили по 500 тояги, а той само 100 по петите и 100 по задника, но едва не умрял и месеци наред не можел нито да ходи, нито да седи.

³ Казълбашни — привърженици на шиитската секта, в по-компактни маси главно в Източна Анатолия. В случая се намеква за иранците шиити.

⁴ Собствено молдовският, а не влашкият княз.